

Çalışan Kadınlarda Kişilik Özelliklerinin Psikolojik Dayanıklılık Üzerindeki Etkisi Ve Yaş, Eğitim Durumu, Gelir Düzeyi Gibi Özelliklerin Rolü

Musa EROĞLU¹

¹Mersin Üniversitesi, eroglumusa33@gmail.com

Geliş Tarihi/Received:

Kabul Tarihi/Accepted:

e-Yayın/e-Printed:

ÖZ

Kişilik bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler” olarak tanımlanabilir. Psikolojik sağlamlık ya da dayanıklılık ise, tehdit, travma, trajedi,ciddi sağlık problemleri veya ailesel ve ilişkisel sorunlar, işyeri ve maddi sıkıntılar gibi strese sebep olan durumlara karşı, bireyin uyum sağlama süreci veya değişimin/felâketlerin başarılı biçimde aşma yeteneği olarak tanımlanır. Bu çalışma Çalışan kadınların psikolojik sağlamlıkları ile kişilik özelliklerini incelemek için yapılmıştır. Araştırmada nominal ve ordinal veriler frekans analiziyle, ölçek puanları ortalama ve standart sapma değerleri ile tanımlanmıştır. Ölçek geçerliliği için Cronbach Alpha iç tutarlılık analizi yapılmıştır. Ölçek boyutlarının normallik dağılımlarının analizinde Kolmogorov Smirnov testi kullanılmıştır. Fark analizlerinde, ölçek boyutlarının normal dağılıma uyması nedeniyle, One Way ANOVA testi kullanılmıştır. ANOVA testinde varyans homojenliği için Levene’s testi, Post Hoc kıyaslamalarda Tukey testi kullanılmıştır. Korelasyon analizinde Pearson’s korelasyon analizi, regresyon analizinde Genel Lineer Model (GLM) analizi yapılmıştır. Araştırmaya Mersin Üniversitesinde çalışan 278 kadın katılmıştır. Yapılan analizler sonucunda kişilik boyutları ile psikolojik sağlamlık arasında bir ilişki olduğu aynı şekilde yaş, medeni durum gelir gibi demografik değişkenlerin psikolojik sağlamlığa etki edebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çalışan Kadınlar, Psikolojik Dayanıklılık, Kişilik

The Effect of Features Of Personal Features of Working Women And Factors Such As Age, Education Status, Income Level on Psychological Resistance Levels

ABSTRACT

Personality can be defined as “consistent behavioral patterns and intrapersonal processes arising from the individual herself. Resilience or resilience is defined as an individual's process of adapting to stressful situations such as threats, trauma, tragedy, serious health problems or family and relationship problems, workplace and financial difficulties, or the ability to successfully overcome change/disaster. This study was conducted to examine the psychological resilience and personality traits of working women. In the study, nominal and ordinal data were defined by frequency analysis, scale scores were defined by mean and standard deviation values. Cronbach Alpha internal consistency analysis was performed for scale validity. The Kolmogorov Smirnov test was used in the analysis of the normality distributions of the scale dimensions. One Way ANOVA test was used in the difference analysis because the scale sizes fit the normal distribution. Levene's test was used for homogeneity of variance in the ANOVA test, and Tukey's test was used for Post Hoc comparisons. Pearson's correlation analysis was used in the correlation analysis, and the General Linear Model (GLM) analysis was used in the regression analysis. 278 women working at Mersin University participated in the research. As a result of the analysis, it was concluded that there is a relationship between personality dimensions and psychological resilience, and demographic variables such as age, marital status and income may affect psychological resilience.

Keywords: Working Women, Resilience Personality

1. GİRİŞ

Kadınların sürekli artan şekilde maddi kazanç elde eden çalışanlar arasına katılmasının kadına sağladığı yararları olduğu gibi öte yandan evliliğinde ve aile hayatında problemlerle karşılaşması gündeme gelmektedir. Özellikle maddi olanakların yetersizliği nedeniyle iş hayatına atılan kadınlarımızın hem ev kadını olarak hem de

anne olarak karşılaştığı sorunlar beraberinde olumsuz iş koşullarının ve toplumsal baskıların üzerlerinde bıraktığı olumsuz etkiler, geleneksel toplum yapımız içinde kadının çok yönlü sorumluluklar ve sorunlar altında kalmasına yol açmaktadır(Kocacık ve Gökçaya, 2005). Bu çalışmada bahsedilen zorluklar altında çalışan kadınların kişilik özellikleri ve psikolojik sağlıkları incelenmiştir.

Kişilik

Kişilik insanların kendisi ve kendi dışındaki yaşam ile ilişkisinde nasıl düşündüğünü, neler hissettiğini ve davranış şeklini belirleyen, zaman içinde tutarlı, devam ettirilebilir, öngörülebilir, kişiye özgü ve nispeten durumdan bağımsız bir özellikler bütünüdür. Kişiliğin tutarlı olması ya da nispeten kalıcı olması sürekli sabit olarak kalacağı ya da hiç değişmeyeceği anlamına gelmez. İnsan biyopsikososyal bir canlıdır ve değişime de açıktır. Bu bağlamda kişilik için değişmez bir yanı olduğunu söylemek mümkündür. Ancak değişebilir olduğunu da göz önünde bulundurmak gerekir (Toplu Demirtaş,2017). Kişilik bireyin doğumuyla birlikte şekillenmeye başlayan, ruhsal, bedensel, duygusal, sosyal, bilişsel ve deneyimsel olarak çok yönlü geliştirdiği özellikler bütünü olarak ta tanımlamak mümkündür. Kişilik gelişimi bireyin doğumla birlikte getirdiği özelliklerin yanı sıra doğduğu çevrenin özellikleriyle birleşerek oluşup, geliştiği ve biçimlendiği bir gerçektir. Bir başka deyişle bireyin yaptığı her şey diğer bireylerle ilişkileri, duyguları, düşünceleri, eğilimleri, ilgileri kişiliğin oluşmasında etkilidir. Uyumlu bir bütünlük oluşturan bu özellikler ile kişilik ortaya çıkar (Demir,2015).

McCrae ve Costa (1987) ise kişiliği, "bireyin farklı durumlardaki davranışlarını açıklayan, süreklilik gösteren, bireylerarası, duygusal, motivasyona ve deneyime dayalı etkileşim biçimi olarak tanımlamıştır". Kişilik ile ilgili çeşitli tanımlar ve tartışmalar mevcut olmakla birlikte kişiliği açıklayan kapsamlı kuramlardan biri de beş faktör kişilik kuramıdır. Bu kuram kişilikle ilgili farklı bakış açılarını bir çatı altında topladığı söylenebilir (Bacanlı, İlhan ve Aslan 2009). Beş Faktör Kuramında dışadönüklük, nevrotizm, deneyime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk olmak üzere beş temel kişilik özelliğine vurgu yapılmıştır (İnanç ve Yerlikaya, 2016). Bu kişilik boyutlarının temel özellikleri şöyle özetlenebilir.

Nevrotiklik

Bu boyut genellikle endişeli, korumacı, güvensiz, gergin ve kaygılı bireyleri ifade etmektedir. Nevrotiklik bireyin duygusal dengesinde ve adaptasyondaki bireysel farklılıklara işaret etmektedir. Yüksek nevrotikliğe sahip olan kişiler; depresyon, anksiyete, düşmanlık, içine kapanıklık, kırılabilirlik ve düşünmeden davranma gibi olumsuz duyguların birçoğunu yaşama potansiyeline sahiptirler (Costa & McCrae, 1992). Nevrotiklik özelliği düşük olan kişiler kendine güvenen, sakin, soğukkanlı ve rahat kişiler olarak karakterize edilmektedir (Çetin ve Varoğlu; 2009).

Dışa Dönüklük

Bu kişilik boyutuna sahip bireyler, hayat dolu, neşeli, girişken, heyecanlı, sosyal olma konuşkan gibi özelliklere sahiptirler. Dışadönüklük daha çok insani ilişkilerde sosyal uyaranların niceliği ile ilişkilidir. Buna ek olarak, insanlarla birlikte vakit geçirmeyi sevmeye, sosyal olma, eğlenceyi sevmeye, liderlik, arkadaşça davranma gibi özellikler de bu faktörün belli özellikleri arasındadır (Karduz,2019).

Yumuşak Başlılık

Uyumluluk kişilik özelliğine sahip olan bireyler, başkalarıyla ilişkilerinde kibar, samimi, arkadaş canlısı, hırslı olmayan ve birlikte hareket etmeyi isteyen kişiler olarak tanımlanmaktadır (Develioğlu, 2013) Bu boyutta puanı düşük olan kişiler ise kötümser, güvensiz, kaba, intikamcı, işbirliğine kapalı, merhametsiz, sinirli ve çıkarıcı olarak tanımlanabilir (Costa & McCrea, 1992).

Sorumluluk

Sorumluluk boyutu, dikkatli olmayı, standartların üstünde bir çalışmayı, problemler ile baş edebilmek için her şeye hazırlıklı olmayı, kararlı durmayı, başlanmış bir işi yarım bırakmamayı ifade etmektedir. Ayrıca bireylerin sorumluluk düzeyi yükseldikçe, iş tatminlerinin ve motivasyonlarının da yükseldiği gözlenmektedir (Somer, 1998). Sorumluluk boyutu beş sıfatla tanımlanmaktadır. Bu sıfatlar: azimli, başarıya yönelimli, hırslı, titiz ve sistemli şeklindedir (Costa ve diğ., 1991).

Deneyime Açıklık

Deneyime açıklık, duyarlı yaratıcı, meraklı, esnek, deneyime açık olmak gibi özelliklere sahip bir boyuttur. Yeniliklere karşı dirençli, tutuculuk gibi özellikler ise düşük açıklık olarak kabul edilir (Erkuş ve Tabak, 2010).

Psikolojik Sağlamlık

Tehdit, travma, ciddi sağlık problemleri, trajedi veya ailesel ve ilişkisel sorunlar, işyeri problemleri ve maddi sıkıntılar gibi strese sebep olan durumlara karşı, bireyin uyum sağlama süreci veya değişimin/felâketlerin başarılı biçimde aşma yeteneği Psikolojik sağlamlık ya da psikolojik dayanıklılık olarak tanımlanır. Psikolojik sağlamlık ya da dayanıklılık aynı zamanda, bir kişilik özelliğidir. Zorlukların üstesinden gelme, çabuk iyileşme, dirençlilik, esneklik ve sağlamlık anlamlarında da kullanılabilir (Basım ve Çetin, 2011). Psikolojik dayanıklılık, günlük olayların stres verici etkisini azaltmak için bilişsel düzeyde pozitif değerlendirmeler ve kararlı başa çıkma eylemleri aracılığıyla kişilik temelli bir eğilimdir (Crowley ve diğ., 2003).

Psikolojik dayanıklılık kavramı bu yönüyle, varoluşçuluğa dayandırılır. Bu yaklaşım, günlük yaşamda bireyin karşı karşıya kaldığı stres faktörleriyle başa çıktıktan sonra sağlıklı kalabilmelerini ve kendilerini hasta bireylerden ayıran bazı tutum, davranışsal eğilimler ve inanç gösterdiklerini kabul eder (Lambert ve Lambert, 1999)

Bireylerin psikolojik sağlamlıklarının yüksek olması çalışma hayatı için de önemli bir avantajdır. Çalışanlar zamanlarının önemli bir kısmını işyerlerinde geçirmektedirler. Bu süre içerisinde mobbing, çatışma, kariyer sorunu, yönetici baskısı, adaletsizlik, düşük ücret, zorlu çalışma koşulları gibi birçok olumsuzlukla karşılaşılabilmektedirler. Çalışanların yüksek psikolojik sağlamlığa sahip olması karşılaştıkları bu olumsuzlukların kolayca üstesinden gelmesini sağlar ve böylece çalışma verimi artar ve birey daha etkili çalışır (Deniz ve Çimen, 2020).

Bu çalışmada çalışan kadınların kişilik özellikler ve psikolojik sağlamlıkları demografik değişkenler açısından incelenecektir.

2. YÖNTEM

2.1 Model

Bu araştırma, betimsel bir çalışmadır ve yöntem olarak tarama metodu kullanılmıştır. Bu metodla tasarlanan araştırmalar, mevcut bir durumu olduğu gibi betimlenmeye çalışır (Karasar, 2009). Bu çalışmada, çalışan kadınların kişilik özellikleri ve psikolojik dayanıklılıklarının, yaşadığı yerleşim birimi, aylık geliri, medeni durumu gibi değişkenlere göre farklılığı tarama modeliyle incelenmiştir.

Araştırmada nominal ve ordinal veriler frekans analiziyle, ölçek puanları ortalama ve standart sapma değerleri ile tanımlanmıştır. Ölçek geçerliliği için Cronbach Alpha iç tutarlılık analizi yapılmıştır. Ölçek boyutlarının normallik dağılımlarının analizinde Kolmogorov Smirnov testi kullanılmıştır. Fark analizlerinde, ölçek boyutlarının normal dağılıma uyması nedeniyle, One Way ANOVA testi kullanılmıştır. ANOVA testinde varyans homojenliği için Levene's testi, Post Hoc kıyaslamalarda Tukey testi kullanılmıştır. Korelasyon analizinde Pearson's korelasyon analizi, regresyon analizinde Genel Lineer Model (GLM) analizi yapılmıştır. Tüm analizler %95 güven aralığı ve 0.05 anlamlılık düzeyinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu: Bu araştırmanın çalışma grubunu 268 Mersin Üniversitesi kadın çalışanı oluşturmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımları

	Kişi sayısı (n)	Yüzde (%)
Yaş		
30 yaş altı	103	37.1
30-41 yaş arası	97	34.9
42 yaş ve üzeri	78	28.1
Medeni durum		
Bekar	109	39.2
Evli	144	51.8
Boşanmış	20	7.2
Eşi vefat etmiş	5	1.8
Eğitim		

İlköğretim	7	2.5
Lise	28	10.1
Ön lisans	55	19.8
Lisans	116	41.7
Yüksek lisans	38	13.7
Doktora	34	12.2
İkamet türü		
Köy	2	0.7
Kasaba	24	8.6
İlçe	85	30.6
İl merkezi	167	60.1
Gelir		
3.000 TL ve altı	113	40.6
3.001-6.000 TL arası	148	53.2
9.001 TL ve üzeri	17	6.1

Araştırmaya katılan kadınların %37.1'i 30'un altında, %34.9'u 30-41 arasında, %28.1'i 42 ve üzerinde yaşa sahiplerdir. Katılımcıların %39.2'si bekar, %51.8'i evli, %7.2'si boşanmış ve %1.8'i eşlerinin vefat ettiğini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan kadınların %2.5'i ilköğretim, %10.1'i lise, %19.8'i ön lisans, %41.7'si lisans, %13.7'si yüksek lisans ve %12.2'si doktora mezunudur. Katılımcıların %0.7'si köyde, %8.6'sı kasabada, %30.6'sı ilçede ve %60.1'i il merkezinde ikamet ettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların %40.6'sı 3.000 TL ve altı, %53.2'si 3.001-6.000 TL arası, %6.1'i 9.001 TL ve üzeri gelire sahiplerdir.

Verilerin toplanması: Veriler Mersin Üniversitesi Yönetiminden gerekli izinler alınarak internet üzerinden toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programına aktarılmış ve analizi bu paket program ile yapılmıştır.

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Öğretmen adaylarının psikolojik dayanıklılık seviyelerinin belirlenmesi için 33 sorulu Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (Resilience Scale for Adults) kullanılmıştır. 2005 yılında Friberg ve ark. tarafından geliştirilen YPDÖ, Basım ve Çetin (2011) tarafından Türkçeye çevrilmiş ve geçerlilik, güvenilirliği yapılmıştır. Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin öncelikle Türkçeye çeviri ve geri çeviri çalışmaları yapılmış ve ölçek 350 öğrenci ve 262 çalışan örneklem gruplarına uygulanmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği ile iç tutarlılığı araştırılmış, geçerliliği için ölçüt bağımlı geçerliliği ve Amos 16.0 programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Orijinal çalışmada olduğu gibi ölçek maddelerinin değerlendirilmesi serbest bırakılmıştır. Orijinal ölçeğin toplam Cronbach Alfa katsayısı 0.86'dır.

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi

Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009) tarafından geliştirilen test Costa ve McCrea'nın Beş Faktör Kişilik kuramına dayanmaktadır. Duygusal Dengesizlik, Dışadönüklük, Deneyime Açıklık, Yumuşak Başlılık ve Sorumluluk alt boyutlarını kapsayan 40 sorudan oluşmaktadır. SDKT'nin boyutlarının iç tutarlık katsayılarının .73 ile .89 aralığı arasında değiştiği görülmektedir. Test tekrarına ilişkin bulgularda en yüksek ilişkiyi Yumuşak Başlılık ($r=.86$, $p<.01$), en düşük ilişkiyi ise Deneyime Açıklık boyutunun ($r=.68$, $p<.01$) ortaya koyduğu belirtilmektedir (Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009). Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlık katsayısı (cronbach) $\alpha = .90$ bulunmuştur.

Tablo 2. Ölçek boyutlarının güvenilirliği için yapılan Cronbach Alpha iç tutarlık analizi sonuçları

	Madde sayısı	Cronbach Alpha
PD-Kişisel güç	10	0.821
PD-Yapısal stil	4	0.552
PD-Sosyal Yeterlilik	6	0.580
PD-Aile uyumu	6	0.641
PD-Sosyal kaynaklar	7	0.536
PD-Toplam	33	0.865
SDK-Dışadönüklük	9	0.552
SDK-Yumuşak başlılık	7	0.569
SDK-Sorumluluk	6	0.632
SDK-Duygusal dengesizlik	6	0.529
SDK-Deneyime açıklık	8	0.800
SDK-Toplam	36	0.733

Ölçek boyutlarının Cronbach Alpha değerleri, toplam boyutlar için 0.60 sınırının üzerinde, alt boyutlar için 0.50 sınırının üzerindedir. Sıfata dayalı kişilik ölçeğinin yumuşak başlılık boyutunda 11 ve 16. maddeler, sorumluluk boyutundan 21. madde ve duygusal dengesizlik boyutundan 26. madde iç tutarlılık düzeyini düşürdüğü için çıkarılmıştır.

3. BULGULAR

Demografik özelliklere göre psikolojik dayanıklılık toplam puanının fark analizi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Demografik özelliklere göre dayanıklılık puanları arasındaki farklar

	Ortalama	SS	F	p ^a	Tukey's Testi
Yaş					
30 yaş altı (I)	125.39	15.50	4.950	0.008	II>I
30-41 yaş arası (II)	132.67	17.14			
42 yaş ve üzeri (III)	130.47	17.89			
Medeni durum					
Bekar (I)	126.72	15.88			
Evli (II)	133.52	15.61	9.000	0.000	II>I
Boşanmış (III)	117.50	22.04			II>III
Eşi vefat etmiş (IV)	114.40	20.26			
Eğitim					
İlköğretim (I)	143.71	15.46			
Lise (II)	134.68	16.41	3.213	0.008	I>V
Ön lisans (III)	126.40	18.55			
Lisans (IV)	131.20	15.73			
Yüksek lisans (V)	124.05	15.96			
Doktora (VI)	126.44	17.82			
İkamet türü					
Köy (I)	97.00	0.01			
Kasaba (II)	127.50	12.89	5.737	0.001	IV>I
İlçe (III)	125.36	17.31			IV>III
İl merkezi (IV)	132.04	16.72			
Gelir					
3.000 TL ve altı (I)	132.73	16.96			
3.001-6.000 TL arası (II)	128.22	16.05	7.454	0.001	I>III
9.001 TL ve üzeri (III)	116.88	19.28			II>III

a. One Way ANOVA Testi, SS: Standart Sapma.

Psikolojik dayanıklılık puanı 30-41 arası yaşa sahip olanlarda, evli kadınlarda, ilköğretim mezunu olduğunu ifade edenlerde, il merkezinde ikamet edenlerde ve 3.000 TL altında gelire sahip olanlarda daha yüksektir. Fark analizi sonuçlarına göre psikolojik dayanıklılık kadınların yaş, medeni durum, eğitim, ikamet türü ve aylık gelirlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0.05$).

Psikolojik dayanıklılık ile sıfata dayalı kişilik boyutları ve demografik özellikler arasındaki ilişkiler için yapılan Pearson's ve Spearman's rho korelasyon analizi sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Psikolojik dayanıklılık ile kişilik boyutları ve demografik özellikler arasındaki ilişkiler

	r	p
P.D.-Dışadönüklük	0.466**	0.000
P.D.-Yumuşak başlılık	-0.469**	0.000
P.D.-Sorumluluk	0.464**	0.000
P.D.-Nevrotiklik	0.496**	0.000
P.D.-Deneyime açıklık	0.572**	0.000
P.D.-Toplam	0.571**	0.000
Yaş	0.153*	0.011
Medeni durum	0.061	0.313
Eğitim	-0.135*	0.024
İkamet türü	0.186**	0.002
Gelir	-0.169**	0.005

* $p<0.05$ ** $p<0.01$

Korelasyon analizi sonuçlarına göre psikolojik dayanıklılık ile kişilik ölçeğinin yumuşak başlılık boyutu arasında negatif, diğer boyutlarıyla pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır ($p<0.05$). demografik özelliklerden ise psikolojik kişilik ile yaş ve ikamet ile pozitif, eğitim ve gelir ile negatif yönde ve anlamlı ilişki vardır ($p<0.05$).

Çalışan kadınlarda sığata dayalı kişilik özelliklerinin psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisi ve demografik özelliklerin rolü için yapılan GLM analizi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Çalışan kadınlarda kişilik özelliklerinin psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisi ve demografik özelliklerin rolü için yapılan GLM analizi sonuçları.

Kaynak	Tip III Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kare	F	p
Düzeltilmiş model	59107.638 ^a	68	869.230	8.643	0.000
Kesişim	3026.913	1	3026.913	30.096	0.000
P.D.- Dışa dönüklük	36.366	1	36.366	.362	0.548
P.D. -Yumuşak başlılık	238.672	1	238.672	2.373	0.125
P.D.- Sorumluluk	9.660	1	9.660	.096	0.757
P.D. -Duygusal dengesizlik	998.720	1	998.720	9.930	0.002
P.D.- Deneyime açıklık	2809.626	1	2809.626	27.936	0.000
Yaş	1534.227	2	767.114	7.627	0.001
Eğitim	2952.596	5	590.519	5.871	0.000
İkamet türü	144.464	3	48.155	.479	0.697
Gelir	3069.457	2	1534.729	15.260	0.000
Yaş * Eğitim	1792.639	9	199.182	1.980	0.043
Yaş * İkamet türü	834.759	3	278.253	2.767	0.043
Yaş * Gelir	1755.639	4	438.910	4.364	0.002
Eğitim * İkamet türü	2753.343	8	344.168	3.422	0.001
Eğitim * Gelir	2369.087	6	394.848	3.926	0.001
İkamet türü * Gelir	2382.666	2	1191.333	11.845	0.000
Yaş * Eğitim * İkamet türü	132.612	2	66.306	.659	0.518
Yaş * Eğitim * Gelir	3303.628	4	825.907	8.212	0.000
Yaş * İkamet türü * Gelir	40.049	1	40.049	.398	0.529
Eğitim * İkamet türü * Gelir	140.555	1	140.555	1.398	0.238
Yaş * Eğitim * İkamet türü * Gelir	165.177	1	165.177	1.642	0.201
Hata	21020.106	209	100.575		
Toplam	4731903.000	278			
Düzeltilmiş toplam	80127.745	277			

a. $R^2 = 0.738$ (Ayarlanmış $R^2 = 0.652$)

GLM analizi sonuçlarına göre Kişilik Testi Alt boyutlarından duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık; demografik özelliklerden yaş, eğitim ve gelirin psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Demografik değişkenlerin ikili kombinasyonlarının da, psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisi anlamlıdır ($p<0.05$). Modelin açıklama gücü %65.2 olup, yüksek bir açıklama gücüne sahiptir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Demografik özellikler bakımından Psikolojik dayanıklılık puanı 30-41 arası yaşa sahip olanlarda, evli kadınlarda, ilköğretim mezunu olduğunu ifade edenlerde, il merkezinde ikamet edenlerde ve 3.000 TL altında gelire sahip olanlarda daha yüksektir. 30-41 yaş arasındaki çalışan kadınlar 30 yaş altındaki kadınlara göre daha

yüksek psikolojik dayanıklılığa sahip olduğu görülmektedir. Bunun sebebinin ise yaşam tecrübesi olduğu düşünülmektedir. Alan yazında bulunan araştırmalar incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Kılıç (2014) yaptığı araştırma sonucunda yaşın psikolojik sağlamlığı yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Atik (2013) ve Türker-Yıldız (2018) ise yaptıkları araştırmalarda psikolojik sağlamlık ile yaş arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki tespit etmişlerdir. Aydın ve Egemberdiyeva (2018) ise yürüttükleri çalışmada yaşın psikolojik sağlamlığı yordadığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışma ile farklı sonuçlara ulaşan psikolojik sağlamlığın yaşa göre farklılaşmadığı sonucuna varan araştırmalarda mevcuttur (Bayrakdaroğlu, 2014; Bektaş ve Özben, 2016; Bildirici, 2014; Chan, 2003; Genç, 2014; Gökmen, 2014; Kırimoğlu vd., 2012; Maddi vd., 2006; Sezgin, 2009, 2012; Tekin, 2011; Ülker-Tumlu ve Receptoğlu, 2013; Yazıcı Çelebi, 2021). Yaş değişkeni bakımından bu farklılıkların sebebinin çevresel faktörler ve araştırma yapılan grupların farklı özelliklere sahip olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Evli kadınların hem bekarlardan hem de boşanmış kadınlardan daha yüksek psikolojik dayanıklılığa sahip oldukları öngörülmektedir. Olumlu evlilik ilişkilerinin bireyleri duygusal açıdan desteklediği ve zor anlarında eşinin desteğini alarak kendini güçlü hissettikleri düşünülmektedir. Alan yazına bakıldığında bu çalışma ile benzer sonuçlara ulaşan ve evlilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşan araştırma bulguları olduğu gibi (Türker, 2018, Çelebi, Yazıcı, 2021), medeni durum açısından kadınların psikolojik sağlamlık düzeylerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşan araştırma bulgularının da olduğu görülmektedir (Çiltaş, 2019).

Eğitim durumunda ise ilköğretim mezunu çalışan kadınların lisans mezunu kadınlara göre daha yüksek psikolojik dayanıklılığa sahip oldukları öngörülmektedir. Alan yazında (Çelebi Yazıcı, 2021) kadınların psikolojik sağlamlıklarının eğitimle farklılaşmadığı sonucuna varmıştır. İkamet türüne bakıldığında şehir merkezinde yaşayan çalışan kadınların köyde ve ilçede yaşayanlara göre daha yüksek bir psikolojik sağlamlığa sahip oldukları düşünülmektedir. Gelire bakıldığında ise düşük gelire sahip çalışan kadınların psikolojik sağlamlıklarının daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Tekli korelasyon analizi sonuçlarına göre psikolojik dayanıklılık ile kişilik ölçeğinin yumuşak başlılık boyutu arasında negatif, diğer boyutlarıyla pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Bir başka deyişle yumuşak başlılık alt boyutu puanları arttıkça çalışan kadınların psikolojik sağlamlık puanları azalmıştır. Diğer alt boyutlarda ise (dışa dönüklük, duygusal dengesizlik, deneyime açıklık ve sorumluluk) puanlar arttıkça psikolojik dayanıklılığın arttığı gözlemlenmiştir. Yapılan çoklu korelasyon analizi sonuçlarına göre ise; duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık alt boyutlarının istatistiksel olarak psikolojik dayanıklılığa etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçları psikolojik sağlamlık ile kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymaktadır. Çelebi Yazıcı, 2021 yaptığı çalışmada benzer sonuçlara ulaşmıştır. Bu çalışma Mersin Üniversitesi ile sınırlı bir çalışmadır. Çalışmaya katılanlar arasında sağlık çalışanları da mevcuttur. Sağlık çalışanları yüksek psikolojik sağlamlığa sahip olması gereken bir meslek grubu olduğu düşünülmektedir. Buna benzer meslek gruplarının da (Emniyet Mensupları, Adliye çalışanları vb.) kapsayan bir çalışma yapılması ve bu tür mesleğe sahip kadınların psikolojik sağlamlıklarını artırıcı destek programları uygulanması faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

Atik, E. L. (2013). *Liseli Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki İlişkide Öz-Yansıtma ve İçgörünün Rolü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydın, M. & Egemberdiyeva, A. (2018). "Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin İncelenmesi", *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(1): 37-53

Bacanlı, H , İlhan, T , Aslan, S . (2009). Beş Faktör Kuramına Dayalı Bir Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (Sdkt) . *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* , 7 (2) , 261-279

Basım HN, Çetin F.(2011). Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri dergisi*,104-112

- Bayrakdaroğlu, S. (2014). *Tekvandocuların Psikolojik Sağlık Ve Öz Anlayış Düzeylerinin Takım Sporcularıyla Karşılaştırılması*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Muğla Sıtkı Koçma Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- Bilgin, M . (2017). Ergenlerin Beş Faktör Kişilik Özelliği İle Bilişsel Esneklik İlişkisi . *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* , 16 (62) , 945-954 .
- Costa, P.T.,& McCrae,R.R. (1992). The NEO-PI-R: Professional manuel, Odessa, FL: *Psychological Assessment Resources*.
- Costa. P. T., Jr., McCrae, R. R.. & Dye. D. A. (1991). Facet scales for Agreeableness and Conscientiousness: A revision of the NEO Personality Inventory. *Personality and Individual Differences*. 12, 887-898
- Crowley, B. J.vd. (2003). Psychological hardiness and adjustment to life events in adulthood. *Journal of Adult Development*, 10(4), 237-248
- Çetin, F , Varoğlu, A . (2009). Özellikler Bağlamında Girişimcinin Beş Faktör Kişilik Örüntüsü . *Savunma Bilimleri Dergisi* , 8 (2) , 51-66 .
- Ciltaş, Ç. (2019). *Kadın Konukevi Hizmeti Almakta Olan Kadınların Psikolojik Dayanıklılık ile Umut Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, Y . (2015). Ortaokul ve Liselerde Görev Yapan Branş Öğretmenlerinin Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi . *Bartın University Journal of Faculty of Education* , 4 (1) , 137-150
- Deniz, S , Çimen, M , Yüksel, O . (2020). Psikolojik Sağlamlığın İş Stresine Etkisi: Hastane Çalışanlarına Yönelik Bir Araştırma . *İşletme Bilimi Dergisi* , 8 (2) ,
- Develioğlu, K. ve Tekin, Ö. (2013). Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Yabancılaşma Arasındaki İlişki: Beş Yıldızlı Otel Çalışanları Üzerine Bir Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 18 (2), 15-30.
- Doğan, O. (2005). *Spor psikolojisi*. Nobel Kitabevi
- Erkuş, A , Tabak, A . (2010). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Çalışanların Çatışma Yönetim Tarzlarına Etkisi: Savunma Sanayiinde Bir Araştırma . *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* , 23 (2) , 213-242 .
- İnanç, B., Yerlikaya, E. (2016). *Kişilik Kuramları*. Pagem Akademi yayınları,11. Baskı,.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* .Nobel Yayınevi
- Karduz, F.F. (2019) *Affetme Eğilimi Kazandırmaya Yönelik Psikoeğitim Programının Affetme Eğilimi Kazandırma Ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Üzerindeki Etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi) Sakarya Üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsü.
- Kılıç, Ş. D. (2014). *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kocacık, F. ve Gökçaya, V. B. (2005). Türkiye’de çalışan kadınlar ve sorunları. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 6(1). 195-219.
- Lambert, C. E., & Lambert, V. A. (1999). Psychological hardiness: *State of the science*. *Holistic Nursing Practice*, 13(3), 11-1
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1987). Validation of the five-factor model of personality across instruments and observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 81
- Saygılı, M , Onay, Ö , Ayhan, M . (2017). Kişilik Özellikleri Bağlamında Yaşam Memnuniyeti Üzerine Bir Araştırma . *Yorum Yönetim Yöntem Uluslararası Yönetim Ekonomi ve Felsefe Dergisi* , 5 (2) , 61-72
- Somer, O. (1998). Türkçe’de Kısılık Özelliği Tanımlayan Sıfatların Yapısı ve Beş faktör Modeli. *Türk Psikoloji Dergisi*. 13 (42), 17-312
- Toplu-Demirtaş, E. (2017). *Kişilik ve kişiliğin temel kavramları*. D. Gençtanırım-Kurt ve E. Çetinkaya-Yıldız (Ed.), *Kişilik kuramları içinde* (s. 1-32). Ankara: Pegem Akademi.
- Özyılmaz, Ö , Gülbetkin, G . (2018). İlkokul Öğretmenlerinin Kişilik Özellikleri ile Mesleki Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi . *İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 4 (2) , 231-246

Türker Yıldız, N. (2018). *Yetişkinlerde Dindarlık ve Psikolojik Sağlamlık İlişkisi Üzerine Bir Araştırma (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yazıcı Çelebi, G. (2021). “Kadınların Kişilik Özellikleri ile Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Mavi Atlas*, 9(1): 132 – 146